

İsmail Bilgin'in Milli Mücadele Dönemi Tarihi Karakterleri Ele Alan Resimli Çocuk Kitaplarının Kültür Aktarımı Açısından İncelenmesi

An Analysis of İsmail Bilgin's Illustrated Children's Books about the Historical Characters of the National Struggle Period in Terms of Cultural Transfer

Hanife Keskin¹, Gonca Küçük Turan²

¹ Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Temel Eğitim Bölümü, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye, hanife.keskin@deu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0001-9564-4332>)

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Sınıf Öğretmenliği Bölümü, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Türkiye, goncakucuk48@gmail.com, (<https://orcid.org/0000-0003-2005-1246>)

Geliş Tarihi: 17.11.2022

Kabul Tarihi: 08.03.2023

ÖZ

Yapılan araştırmada doküman analizi tekniği kullanılarak, incelenen kitapların çocuklara sağlamış olduğu kültürel aktarımın incelenmesi amaçlanmıştır. Albayrak ve Serin (2012) tarafından oluşturulan "Kültür Öğeleri Tespit Formu" kullanılarak Milli Mücadele kahramanlarını konu alan kitapların metinsel değerleri belli başlıklar altında incelenmiş, hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurularak rastlanılan kültürel öğeler ortaya konulmuştur. Verilerin analizinde kullanılan Kültür Öğeleri Tespit Formu; "dil, sanat, din/inanç, örf ve âdetler, günlük yaşam, tarih, coğrafya ve değerler" olarak sekiz ana başlıktan oluşmaktadır. Ana başlıkların altında alt başlıklar da yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda metinlerin içerdiği kültürel öğeler belirlenmiş ve bu öğeler, araştırmanın amacı yönünde değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda ele alınan kitapların belirlenen kültürel öğelerin birçoğunu içerdiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür aktarımı, milli mücadele, tarihi karakterler, resimli çocuk kitapları.

ABSTRACT

This study aimed to find out how the books, examined using the document analysis technique, convey cultural transfer to children. Using the "Cultural Elements Detection Form" created by Albayrak and Serin (2012), the textual values of the books about the heroes of the National Struggle were examined under certain headings, and the cultural elements encountered were revealed by evaluating the pictures considering the age group they addressed. Cultural Elements Detection Form used in the analysis of the data consists of eight main titles including "language, art, religion/belief, customs and traditions, daily life, history, geography and values". Under the main headings, there are also subheadings. As a result of the examinations, the cultural elements were determined by examining the pictures and texts, and these elements were evaluated in the direction of the purpose of the research. As a result of the evaluations, it has been concluded that the books discussed include many of the determined cultural elements.

Keywords: Cultural transfer, national struggle, historical characters, children's picture books.

GİRİŞ

Çocuğun öncelikle kendisini anlama noktasında daha sonrasında ise yaşadığı kültür, çevre, anadil gibi birçok şeyi öğrenmesinde okuma alışkanlığı oluşmasını sağlamada ve bunun sonucu olarak da kelime hazinesinin gelişmesinde edebiyat birden fazla olumlu katkı sağlar (Büyükkavas-Kuran ve Ersözlü, 2009, 3).

Avrupa’da Aydınlanma Dönemi’nin etkisiyle çocuklara ergenlik dönemine girene kadarki sürede farklı yaklaşımlarla okuma ihtiyaçlarına çeşitli şekilde yanıt verilmesi gerektiği görüşü öne çıkmıştır (Demircan, 2007, 18). Sever (2003) çocuk edebiyatını erken çocukluktan başlayarak ergenlik dönemini de kapsayan süreci çocukların anlama düzeyleri ve dil gelişimleri ile doğru orantılı ve uygun olacak şekilde dilsel ve görsel iletilerin sanatsal değer taşımaya dikkat ederek destekleyen ürünlerin genel adı şeklinde ifade eder.

Toplumun ilerlemesi bireylerin okuma alışkanlığı ile paralellik göstermektedir ve kitap okuma alışkanlığının küçük yaşlarda edinildiği göz önünde bulundurulursa çocukların nitelikli edebi ürünlerle buluşması son derece önem taşımaktadır (Gönen, Uygun, Erdoğan ve Katrancı, 2012, 258).

Türk çocuk edebiyatına ait ilk eserlerin Tanzimat Dönemi’nde ortaya çıktığı görülmektedir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yılları yeni düzenin oturmasını ve yaşamasını sağlayıcı faaliyetler ile geçmektedir. Bu doğrultuda yapılan Harf Devrimi, güçlü bir eğitim seferberliğinin oluşmasını hedefliyordu. Bu dönem, genç yazarların önünü açıp eski yazılmış eserlerin yeni harfler ile tekrar yazılmasını sağlamıştır. 1928 yılında yapılan Harf Devrimi ile ülkedeki okuryazar sayısını arttırmayı amaçlayan hareket çocuk yayımında da ilerlemenin kaydedilmesini sağlamıştır. Bu dönemde yer alan aydınlar Avrupa edebiyatında yer alan konu ve türleri öğrenip uyarlamaya ve aktarmaya çalışırken bir yandan da yerli edebiyatlarını bulmayı, geliştirmeyi, öğrenmeyi ve öğretmeyi amaçlamışlardır. Yetişkinlere seslenen eski Türk edebiyatının önemli öykü ve destanlarının yanında tekerleme, masal, bilmece, efsane ve destan parçaları, Karagöz ve Nasrettin Hoca fıkraları bu girişim sonucunda yeniden keşfedilip değerlendirilerek çocuklar için hazırlanacak olan eserlere kaynak olmuşlardır (Alpay, 2012, 8).

Gökşen’e (1985) göre çocuk edebiyatı tekniği ve ilkeleri olan, çocukta sanat duygusu ve üstünlüğü sağlayan güzel ve etkili ürünlerden oluşan edebiyattır. Eğitsel yönü ağır bassa da sadece eğitsel yönü ile ön plana çıkmayıp çocuğun dili kullanma becerisini, hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuk edebiyatı çocuğun dünyasına çocuğu eğlendirerek, ilgisini çekecek konulara yer vererek ve rahatlatarak girer. Çocuk çevresinden duyduğu ninniler ve ezgilerle edebi eserlerle tanışır. Bu yolda ilerlemesi karşılaştığı kitaplarla etrafından dinlediği tekerlemeler, masallar, kendisine okunan hikâyeler ve resimli kitaplar ile gerçekleşir. Çocuğun okula başlama süreci ve ilerleyen dönemde okuryazar konumuna gelmesi ile birlikte kitaplarla daha çok buluşma imkânı bulması söz konusudur. Bu süreçte çocuğa insan için kitap okumanın yeme içme kadar önem taşıdığı vurgusu yapılmalı, ayrıca bu doğrultuda kitap okuma alışkanlığının kazandırılması son derece önem taşımaktadır. Bu nedenle eğitim- öğretim programlarının her zaman bu alışkanlığı kazandırmak adına bünyesinde buna yönelik ders, uygulama ve etkinliklere etraflıca yer vermesi son derece önemlidir (Büyükkavas, Kuran ve Ersözlü, 2009, 2).

Kılıç (2021), resimli kitap kavramını kelimeler ve görseller arasındaki etkileşim sonucunda metnin anlamını ortaya koyan özel bir kitap türü olarak ifade etmektedir. “OrbisPictus” adlı çocuklar için resimlenen ilk kitap ortaya çıktıktan sonra çocuklar için hazırlanan resimli kitaplar önemli bir yere sahip olmuştur. Eseri daha anlaşılır kılmak adına basitleştirme, somutlaştırma yapılarak hoş ve çekici bir hale getirmek içinse estetik ve pedagojik temele dayanan bir resimleme anlayışı meydana gelmiştir. Çocuk kitaplarının, çocuğa yönelik ilkesini belirleyen en önemli özellik, dil ve anlatımdır (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, 12).

Çocuk resimli kitaplar yolu ile kendi yaşamına benzeyen ve benzemeyen birçok unsuru bir arada bulunduran ortamlarla karşılaşarak kendi kültürünü tanıma ve çok kültürlülük farkındalığının oluşmasını sağlar. Çocuğun benliğini kabul etmesine ve güçlü duygularla baş etmesi konusunda çocuğun örnekler görmesini sağlarlar. Resimli kitapların yazı ve resimleri eş zamanlı olarak sergilemesi ise estetik gelişimi ve okuma yazma gelişimini destekler (Külük, 2013, 399). Çizer resimleme yaparken metne bağlı kalarak resimlerle metni desteklemeli, yorumlamaları zenginleştirmelidir. Çocuğun görsellerle kurduğu ilişki göz önünde tutularak resimlerin insan ilişkilerini, doğayı ve eğitime dair unsurları içerir nitelikte olması gerekmektedir. Çocuğun bilginin zihinsel imgelerini oluşturmasını sağlamak için bilgiyi ya da kitapta yer alan metni görsellerle detaylandırmak önemlidir (Kılıç, 2021, 80-81).

Çocukların erken yaşlarda görsel ve dilsel uyaranlarla buluşmaları ilerleyen yaşlarda sanatsal ve düşünsel farkındalıkları gelişmiş bireyler olmalarını sağlayacaktır. Çocukların ilk karşılaştıkları uyaranların hayatları boyunca kalıcı etkisi düşünülürken ne derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu yolda en rahat ulaşılabılır kaynak ise resimli çocuk kitaplarıdır. Çocuğun estetik algısının gelişebilmesi için özgün eserlerle karşılaşması gerektiğine vurgu yapılırken buradaki özgünlük kavramının ise çocuğun anlam kurma yetisiyle sınırlandırıldığına dikkat çekilmelidir. Sanatçının yaratıcılıktaki özgürlüğü çocuğa görelilik ilkesiyle sınırlanmaktadır (Külük, 2013, 400). Çocuğun resimli çocuk kitaplarıyla erken yaşlardan itibaren etkileşime geçmesi yaratıcılığının gelişmesine, okuma kültürünün oluşmasına, sanatsal farkındalığın oluşmasına büyük katkı sağlayacaktır. Bu noktada çocuk kitaplarındaki resimlerin niteliği son derece önem taşımaktadır (Külük, 2013, 394).

Konu çerçevesinde kültürel bilinci oluşturma açısından son derece önemli bir konu olan Milli Mücadele konusunun çocuklara aktarımı yapılırken örnek olmuş insanların hayat hikâyelerinin resimli kitaplar yoluyla sunulması ve bu kitapların kültürel aktarım noktasında sahip oldukları özelliklerin ortaya konulması amacıyla bu araştırmada biyografiye de değinilmiştir. Ciravoğlu (1997) biyografii; toplumda adını, ortaya koymuş oldukları eserler, sunmuş oldukları hizmetler ile duyurmuş olan kişilerin hayatlarını belgeler yoluyla incelenmesi olarak tanımlamaktadır. Çocuklar için bir öğretim materyali olarak kullanmak üzere biyografiler farklı özellikleriyle öne çıkmış insanların hayatları hakkında bilgi vermenin yanında anlatılan kişilerin çocuklara rol model olmasında da oldukça önemlidir. Bu yüzden biyografisi yazılacak kişi hakkında doğru bilgiye ulaşmak, elde edilen bilginin çocuklara sunulduğu son derece önem arz etmektedir. Bu noktada bilginin sunulduğu kitapların amaçları doğrultusunda gerekli nitelikleri barındırması, çocuğa göre olması, yaş grubuna göre resimleme ve diğer biçimsel özellikleri barındırması gerekir (Dedeoğlu, Ulusoy ve Alıcı, 2013, 116).

Karakuş ve Çoksever (2019) yapmış oldukları “Değerler Eğitiminde Rol Model Olarak Kadın Kahramanlar” adlı çalışmada öğrenmede en önemli unsurun başkalarını gözlemleme yoluyla öğrenme olduğunu; birçok örnekten alınan özellikleri kurallarla bütünleştirilerek yeni davranış kuralları üretilip orijinal fikirler üretmesinde etkili olacağını ifade etmişlerdir. Bu nedenle öğrencilerin doğru rol modellerle karşılaşmaları, yerinde analizler yapabilmeleri son derece önem taşımaktadır. Böylelikle eğitimin amaçları doğrultusunda bir ortam oluşturulmuş olunur. Okuma yazma gerektirmeyen rol model alma etkinlikleri oluşturularak eğitim öğretim ortamları daha eğlenceli hale getirilerek öğrenciye daha çok hitap edebilir bir hal alır. Model alma öğrencilerin karakter oluşumu üzerinde de oldukça etkilidir. Kazanılması gereken değerleri edindirme ve çevreye karşı duyarlılık oluşturma konusunda yardımcı olmaktadır. Bu noktada ahlaki değerlere yüksek derecede sahip kahramanların eğitimde kullanılması davranış geliştirme, değerler eğitimi ve kişilik gelişiminin sağlanmasında büyük öneme sahiptir (Karakuş ve Çoksever, 2019, 46). İnsanlık için önemli işler yapmış olumlu özellikler barındıran kişiler için kullanılan kahramanlık kavramı hayali ve gerçek olmak üzere iki grupta ele alınmaktadır. Yapılan araştırmada öğrencilerin rol model almasında gerçek kişilerin kullanılmasının daha etkili olacağına yer verilmiştir. Tarih içinde yer alan gerçek kahramanları tanıtmak, inandırıcılık ve gerçeklik kavramlarını güçlendirerek çocukta olumlu karakter özelliklerin yerleşmesine

zemin hazırlar (Debreli, 2016, 40). Çocuğun rol model aldığı kişiler yaşam koşullarına bağlı olarak değişmektedir. Günümüzde ise teknolojinin sunduğu kişiler bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Karakuş ve Çoksever'in (2019) de çalışmalarında yer verdikleri Bandura ve Walters tarafından ulaşılan bir sonuca değinmek gerekirse çocukların gerçek işlerden ziyade çizgi filmlerde yer alan kahramanları ve filmlerdeki insan tiplerini daha çok rol model aldıkları görülmüştür. Çocuğa sunulan bu karakterlerin olağanüstü özelliklerle ve imrenilecek fiziksel özellikler ile donatılması çocuklar tarafından rol model alınmasını sağlamaktadır. Fakat bu durum çocukların ulaşamayacakları var olmayan gerçek dışı karakterleri rol model almalarına neden olmaktadır. Bu nedenle çocukların her zaman doğru rol modellerle karşılaşmadığı ve bu durum sonucunda karakter ve kişilik oluşumunu tamamlamamış olan bu öğrencilerin olumsuz etkilendiği söylenerek doğru rol modellerle onları buluşturmanın önemine dikkat çekilmelidir. Bu bağlamda öğrencilere doğru rol modeller sunmak için uygun edebi eserlere başvurulabilir (Ceran, 2015, 137). Öğrenciler dinledikleri ve okudukları eserlerde yer alan karakterlerden de oldukça etkilenmekte ve onlarla özdeşim kurmaktadır. Çocuk edebiyatında rol model alma yoluyla evrensel ve sosyal değerler aktarılması ve bunun sonucunda kişilik kazandırma noktasında önemli katkılar sağlaması açısından oldukça önem taşımaktadır. Bu amaca hizmet etmesi açısından sık sık kullanılan bir alandır. Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarında yer alan "Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren" (MEB, 2006) bireyler yetiştirme esası, çocuklarla doğru rol modellerin buluşması konusunun önemini bizlere göstermektedir. Aksi takdirde olumsuz özellikleri barındıran karakterlerin çocuklara sunulması olumlu sonuçlar doğurmayacaktır (Yavuzer, 2001, 188). Şengül'e (2003) göre model şahıs tanımı kişilik tipleri yaşayış davranış ve idealleri yönüyle öncelikle kendi devrine ve daha sonraki dönemlere model olma özelliği gösteren insanlardır. Rol model olarak öğrenciyle buluşturulacak karakterlerin tarihi karakterler olması gerçeklik ve inandırıcılık duygusunu güçlendirecek, başkalarının kişilik özelliklerinin nasıl vurgulandığını görmelerini sağlayacak ve kendilerine olumlu karakter özellikleri oluşturma bakımından fırsat sağlamış olacaktır. Mili Mücadele döneminde yer alan kahramanların edebi bir metin içinde verilmesi hem dönemi anlamalarına yardımcı olacak hem de doğru rol modellerle karşılaşmalarını sağlayacaktır. Eserler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ile Sosyal Bilgiler ve Türkçe Öğretim Programları doğrultusunda çocukların kişilik gelişimlerine ve çocuklarda kültürel bilincin oluşması aşamasında fayda sağlayabilecek karakter özellikleri yönünden incelenmiştir. (Ceran, 2015, 137-139).

Karakterin, yazılı edebiyattaki yeri önemlidir. Çocuk, çeşitli özellikleri yönünden kendisine daha yakın hissettiği kahramana benzeme yoluna girerek kendisinden daha farklı olduğunu düşündüğü kahramanlara karşı eleştiride bulunabilir. Bu nedenle, kitaplarda yer verilecek karakterlerin birçok yönden ayrıntılı olarak irdelenip okura sunulması önem taşımaktadır (Lüle, 2007, 17-30).

Milleti sadece topluluk olma durumundan çıkaran kültürü; Kafesoğlu (2003) ve Tural (1988) gelenek ve göreneklerden beslenen, bireyde bir topluma karşı aidiyet duygusunun oluşmasını sağlayan, bireye kişilik ve kimlik kazandıran, nesilden nesle aktarılan değerler sistemi, bir hayat ve düşünce tarzı olarak tanımlamaktadır. Bireyin ait olduğu kültür, taşıdığı değerler doğrultusunda deneyimlerin yorumlanması ile bireyin bir bakış açısı elde etmesini sağlar (Dedeoğlu, İnce, Ulusoy ve Ünlü, 2021, 564). Gökdayı'nın (2003) da belirttiği gibi kültür kavramı bu bağlamda ele alındığında içerisinde başlıca, kalıp anlatımlar (kalıp sözler, atasözleri ve deyimler), mecazlar, söz sanatları, türküler, şarkılar, ninniler ve bir topluma özgü danslar, halk oyunları, maniler, hitaplar, akrabalık isimleri, selamlaşma biçimleri, çeşitli ritüeller, yiyecek-içecek, kılık-kıyafet ve sporla ilgili kavramlar, gelenek ve görenekler, dinî, ahlaki ve sosyal değerler, çeşitli araçlarla ilgili adlandırmalar, el sanatları vb.leri değerlendirilen hususlardır.

Şimşek (2018), bir kültürü tüm boyutlarıyla ve karmaşık bir halde yansıtan tek bir resimli çocuk kitabı oraya koymanın güç olduğunu; değerlendirmeye alınan kitaplarda konu, tema,

karakter, bakış açısı ve ana fikir gibi kavramların ön planda yer aldığını belirtmektedir. Bu kavramların incelenerek doğru değerlendirmelerin yapılması son derece önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bilgilerin ve kültüre ait öğelerin doğru iletilmesi konusunda yazar ve illüstratörlerin üzerinde çalışmış oldukları kültürle ilgili ciddi çalışmalar yapmaları gerektiğine de vurgu yapmaktadır.

Çocuk edebiyatı topluluğun önemli bir kültür parçasıdır. Çocukluktan başlayarak çocukların ulusal bilinç ve kültüre ait değerlerle yetişmesi yolunda çocuk edebiyatı eserlerinin unutulmamasını sağlamak, gelenekleri aktarmak, erken yaşlardan itibaren kültür varlığı olan ninniler, masallar, atasözleri, destanlar, efsaneleri doğru bir aktarım yolu kullanarak yeni nesillere aktarılmasını sağlamak yapılması gereken başlıca uygulamalardır (Yavuz, 2019, 182).

Mert, Albayrak ve Serin (2013), kültür aktarımının farklı kültürleri tanıtip bunun yanında bireyin kendi kültürüne dair özelliklerin farkında olmasını sağlamak olduğunu; farklı kültürleri empoze etmek olmadığını ifade etmişlerdir. Binyazar'a (2004) göre çocuklar mensup oldukları toplumun değerlerinden uzaklaşarak yabancılaşmamalı, kültürel değerlerini korurken kimlik ve kişiliklerini bozmadan kültürlerine sadık olmaları gereklidir. Bunlar göz önünde bulundurulduğunda çocukların doğru kitaplarla bir araya gelmesi büyük önem taşımaktadır. Birçok çocuk okulöncesi dönemde resimli kitaplar aracılığı ile kitapla tanışır ve ilerleyen süreçlerde resim-metin birlikteliği sağlanarak hazırlanan resimli çocuk kitapları ile karşılaşır (Gönen, Katrancı, Uygun ve Uçuş, 2011, 255). Bu dönemlerde yer alan çocuğa sunulan resimli çocuk kitaplarında yer alan kahramanla özdeşim kurması kaçınılmazdır. Kalaycıoğlu'nun (2012) da belirttiği gibi bu noktada kahramanın yaşayış şekli, davranışlarının özelliklerinin özenle incelenmesi gerekmektedir. Bu yüzden kitabın içeriğinde çocuğun ulusal kimliğini ve geleneğini öne çıkaran unsurların yer alması gerekmektedir (Dilidüzgün, 1996, 15; Şirin, 1988, 20).

Ülke tarihine o ülkede yaşayan her bireyin hâkim olması son derece önem taşımaktadır. Fakat ilkökul öğrencileri tarihe ait birçok kavramla yeni tanıştıkları için yoğun şekilde sunulan tarihi bilgiler anlamlı gelmemektedir. Bu bilgileri anlamlı kılacak metin ve görsellerle karşılaşmaları gerekmektedir. Kültür aktarımının gerçekleşmesi için uygun bir zemin taşıyan Milli Mücadele konusunun nasıl işlendiği de önemli bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek metinlerle gerek görsellerle bu konu üzerinden kültürel aktarımın nasıl işlendiği son derece önemlidir. Bu çalışma ile Milli Mücadele kahramanlarını konu alan kitapların kültürel aktarım noktasında nasıl bir tavır içerisinde olduğu incelenmek istenmiştir.

YÖNTEM

Bu bölümde yapılan araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Bu çalışmada araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi/Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmada İsmail Bilgin'in Şahin Bey, Sütçü İmam, Tayyar Rahmiye, Yörük Ali Efe, Hasan Tahsin, Şerife Bacı adlı kitapları incelenmiş ve kitaplarda geçen kahramanlar tespit edilmiştir. Rol model olma yolunda kahramanların hangi özellikleri ile vurgulandığı ve diğer araştırma soruları toplanan verilerin analiziyle cevaplanmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında incelenen kitaplara yönelik bilgiler Tablo 1'de verilmiştir. Kitapların hepsi aynı kişi tarafından kaleme alınmıştır.

Tablo 1. Çalışma Kapsamına Alınan Kitaplar ve Özellikleri

Kitabın Adı	Yayınevi	Basım Yılı	Türü	Sayfa Sayısı	Görsel Ögeler
Şahin Bey	Timaş Çocuk	2021	6-10 Yaş Öykü	95	Var
Sürçü İmam	Timaş Çocuk	2021	6-10 Yaş Öykü	95	Var
Tayyar Rahmiye	Timaş Çocuk	2021	6-10 Yaş Öykü	93	Var
Yörük Ali Efe	Timaş Çocuk	2021	6-10 Yaş Öykü	95	Var
Hasan Tahsin	Timaş Çocuk	2021	6-10 Yaş Öykü	90	Var
Şerife Bacı	Timaş Çocuk	2021	6-10 Yaş Öykü	91	Var

2.3. Verilerin Toplanması Ve Analizi

Bu çalışma, doküman analizi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Albayrak ve Serin (2012) tarafından oluşturulan “Kültür Ögeleri Tespit Formu” kullanılarak Milli Mücadele kahramanlarını konu alan kitapların metinsel değerleri belli başlıklar altında incelenmiş, hitap ettiği yaş grubu göz önünde bulundurularak değerlendirilerek rastlanılan kültürel ögeler ortaya koyulmuştur. Verilerin analizinde kullanılan Kültür Ögeleri Tespit Formu “dil, sanat, din/inanç, örf ve âdetler, günlük yaşam, coğrafya ve değerler” gibi kavramları içeren başlıklardan oluşmaktadır. Ana başlıkların altında alt başlıklar da yer almaktadır. Yapılan incelemeler sonucunda kültürel ögeler belirlenmiş, bu ögeler, araştırmanın amacı yönünde değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Sosyal bilgiler dersi doğrultusunda öğrencilerin bu tür kitaplardan faydalanmaları bilgilerinin kalıcılığının artırılması ve konuya yönelik merakın artmasını sağlayarak yeni bilgi edinme yollarını sunacaktır.

“Dil ile ilgili kültürel ögeler” başlığı altında Tablo 2’de yer alan kişi isimleri, unvanlar, millet ve devlet isimleri, tarihi olaylar deyim ve kalıp sözlerine dair bulgular incelenmiştir.

Tablo 2. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen “Dil” ile İlgili Kültürel Ögelerden Örnekler

Kitaplar	Dil ile İlgili Kültürel Ögeler
	Kişi İsimleri Mehmet Sait, Nadir Paşa, Mustafa Kemal Paşa, Karaca Kiya, Binbaşı Laroş, Şahin Bey, Yılanlıoğlu Molla, Zeynep, Hayri, Boynuoğlu Memik
	Unvan Çavuş, Paşa, üsteğmen, Antep Heyet-i Merkezi Komutanı, Binbaşı, komutan
Şahin Bey	Millet, Devlet isimleri Osmanlı Devleti, İngiliz, Fransız, Yunan, Ermeni.

	Tarihi Olaylar	Trablusgarp Savaşı, Balkan Savaşı, Çanakkale Savaşı, Sivas Kongresi.
	Deyim	Bıçak kemiğe dayandı. Dörtmala sürmek. Korkunun ecele faydası yok. Göz atmak. Küplere binmek.
	Kalıp Sözler	Fırsat kollamak. Lafi mı olur. Çaresiz kalmak. Tahammül edememek. Her gecenin bir sabahı var. Yokuşun sonu iniştir. Korku salmak. Eli silah tutmak. Anlata anlata bitirememek. İmha etmek. Kapana kısılmak.
Sütçü İmam	Kişi İsimleri	Sütçü İmam, Hüseyin, Karayel, Küçük Ali, Gregoryon, Jülie, Yılanlıoğlu'nun Cafer.
	Unvan	Komutan, subay, yüzbaşı
	Millet, Devlet isimleri	İngilizler, Türk, Ermeni
	Tarihi Olaylar	Bulguya rastlanmamıştır.
	Deyim	Tozu dumana katmak. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Söz ile uslanmanın hakkı kötektir.
	Kalıp Sözler	Hayır olsun. Soluk soluğa yaklaşmak. Meraktan çatlak. Eli armut toplamak. Dikkat kesilmek. Eli silah tutan. Göz açtırmamak. Enine boyuna anlatmak.
Tayyar Rahime	Kişi İsimleri	Hüseyin Ağa, Teğmen Laşer, Yüzbaşı Sarkozin, Rahime Bacı, Tayyar Rahime Bacı
	Unvan	Teğmen, yüzbaşı, komutan, subay, onbaşı
	Millet, Devlet isimleri	Fransız, Türk
	Tarihi Olaylar	Bulguya rastlanmamıştır.
	Deyim	Aslan kesilmek.
	Kalıp Sözler	Burayı dar etmek. Elinden geleni yapmak. Dörtmala gitmek. Haddinin bildirmek. Kılına dahi dokunmamak. Başımızın üstünde yeri olması. Yerinde duramamak.
Yörük Ali Efe	Kişi İsimleri	Yörük Ali Efe, Hüseyin Efe, Dimitriyaki, Çinelî Tahtacı Memiş, Asaf Bey, Memduh Bey, Zifiyadis
	Unvan	Kızan, efe, zeybek, teğmen
	Millet, Devlet isimleri	Yunan, Türk
	Tarihi Olaylar	Bulguya rastlanmamıştır.
	Deyim	Elini kolunu sallamak, omuz omuza olmak, gözünü dört açmak, keklik gibi avlamak.
	Kalıp Sözler	Mesken edinmek, anca beraber kanca beraber, canımız feda, öfkeden deliye dönmek, cümle âleme göstermek, kurban olmak, kambersiz düğün olmaz, yüreğinize, bileğinize sağlık, yola koyulmak, el elden üstündür, meydan okumak, neye uğradığını anlayamamak, aslan payı, bir elin şamatası olmaz. Zahmet etmek.

Hasan Tahsin	Kişi İsimleri	Hrisostomos, Calthorpe, Zafiriü, Hasan Tahsin, Mustafa Necati, Nadir
	Unvan	Vali, esnaf, komutan, belediye başkanı, işgal kuvvetleri komutanı, Yunan Birlikleri Komutanı, İzmir Metropolit, subay, üst rütbeli subay, er, miralay, paşa, Yunan Askeri Birlikler Komutanı, albay
	Millet, Devlet isimleri	Türk, Yunan
	Tarihi Olaylar	10 Mayıs 1919'da Paris'te yapılan toplantı. 13 Mayıs 1919 İzmir Limanı'nda İngiliz Komiser Calthorpe toplantı yaptı. Londra Konferansı, senelerdir süren savaşlar
	Deyim	Eli kolu bağlı olmak. Dört nala koşmak. Gözü dört açmak. El ele vermek. Gün doğmadan neler doğar.
	Kalıp Sözler	Yola koyulmak. Tepeden tırnağa. Sudan bahaneler. Kılıf hazırlamak. Elini kolunu sallamak. Uykusu kaçmak. Gözüm ısırıldı. Yurdu düşmanlardan temizlemek. Kara gün. Göz gezdirmek. Gözetim altında tutmak. Ayağa kalkmak. El koymak. Halka hitap etmek. Dört gözle beklemek. Sesimizi çıkarmak. Göze almak. Başın derde girmesi. Suç atmak. İçine kurt düşmek. İçini kemirmek. Ayağa kalkmak. Ümit aşılacak. Ortalığı karıştırmak. Yola koyulmak. Çığırından çıkmak. Göz gezdirmek. Gözüm görmesin seni. Elimizden geleni yapmak. Yola koyulmak. Delicesine koşmak
Şerife Bacı	Kişi İsimleri	Emin Bey, Cahit Bey, Latife Hanım, Şerife Bacı, Hasan, Kezban Nine, İlbacı, Rıfat Çavuş, Hilmi, Cemal Çavuş, Kuru Kız.
	Unvan	İnebolu Askerlik Şubesi Başkanı, Subay, jandarma eri, çavuş, miralay
	Millet, Devlet isimleri	Yunan, Türk
	Tarihi Olaylar	Bulguya rastlanılmamıştır.
	Deyim	Eli silah tutmak. Tek yürek haline gelmek. İçi içine sığmamak. Gam yememek. El ele vermek. Can havliyle. İçi ürpermek. Toprağa verilmek.
	Kalıp Sözler	Teşekkür etmek. Gözlerini dikmek.

Tablo 2'ye bakıldığında milli kültüre dair izlere oldukça sık rastlanmaktadır. Kişi isimleri incelendiğinde mücadele esnasında sadece ön plana çıkan isimlerin yanında başka isimler de olduğu, yabancı isimlere rastlanması da mücadele döneminde karşı karşıya kalınan durumu yansıtmaktadır ve böylece gözler önüne serilen durum karşısında Türk halkının sergilediği tutum ve davranışlar Türk kültürüne dair birçok unsuru göstermektedir. Unvanların daha çok askeri alanı kapsamı ülkenin savaş içinde olduğunu belirgin hale getirerek Türk ordu sistemine dair yüzeysel bir şekilde bilgi sunmaktadır. Tarihi olaylara yer verilmesi anlatılan tarihi dönemin daha iyi anlaşılmasına ve olaylar arasındaki neden sonuç ilişkisinin daha iyi kavranmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Deyim ve kalıp sözlere yer verilerek öncelikle Türkçenin dil varlığı ön plana çıkarılmıştır. Karşılaşılan durumları daha etkili bir şekilde anlatmanın deyim ve kalıp sözlerle mümkün olacağı ve günlük hayatta kullanımlarına örnek oluşturduğu gözlemlenmiştir.

“Coğrafya, kurum, kuruluş ve mekan ile ilgili kültürel öğeler” başlığı altında Tablo3’te yer isimlerine dair bulgular incelenmiştir.

Tablo 3. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen “Coğrafya, Kurum Kuruluş ve Mekân” ile İlgili Kültürel Öğelerden Örnekler

Kitaplar	Coğrafya, Kurum, Kuruluş ve Mekan ile İlgili Kültürel Öğeler
Şahin Bey	Yer isimleri: Laha, Kürüm, Melek, Kertil, Ulumasere, Çopalı Elmalı, Kazıklı Köyleri; Eminönü İskelesi, Mısır, İstanbul, Galiçya, Sina Cephesi, Yeni Cami, Galata Köprüsü, Karaköy, Beyoğlu, Kahvehane, Pera, Caddde, Karakol, Tophane, sahil, Beyazıt Meydanı, Anadolu, Birecik Askerlik Şubesi, Birecik, kasaba, kale, çarşı, Antep, Erxurumi Sivas, Ulumasere Köyü, Maraş Antep yolu, Kilis Antep Yolu, Bostancık Tepesi Zeytinlik Mevki, Suriye, Elmalı Köprüsü.
Sütçü İmam	Yer isimleri: Uzunoluk Mescidi, Fevzi Paşa Mahallesi, Maraş, ahır, hükümet konağı, cami, mescit, Uzunoluk Caddesi, Uzunoluk Hamamı, Ahırdağı
Tayyar Rahmiye	Yer isimleri: Adana, Osmaniye, hapisane, mahzen, Kaypak Bucağı, Raziyeler Köyü, Çanakkale, Kerevizdere, samanlık, Dar Geçit, Hasanbeyli
Yörük Ali Efe	Yer isimleri: Aydın, Çine, Yağcılar Köyü, ova, vadi, köy, dağ, İzmir, Yenipazar, Donduran Köyü, Sultanhisar, Atça, Malgaç Çayı, tren yolu, Menderes Nehri, Malkoç Köprüsü, pamuk tarlaları, çavdar tarlası, tren istasyonu, Kozdibi Mahallesi, Torlak, Orta Mahalle, Pınarbaşı, Aytepe, Kepez, İncirliova
Hasan Tahsin	Yer isimleri: İzmir Körfezi, çarşı, Kordon boyu, gazete binası, hastane Konak Meydanı, iki katlı ahşap bir ev, kahvehaneler.
Şerife Bacı	Yer isimleri: Kastamonu, İnebolu, liman, İnebolu Askerlik Şubesi avlusu, İstanbul, Ankara, Kütahya, Kastamonu Meydanı.

İncelenen kitaplarda geçen yer isimleri okuyucuya mücadelenin ülke genelinde sürdüğü ve tüm ülke olarak mücadele verildiği yönünde mesaj vermektedir. Bu yönüyle birlik beraberlik gibi Türk kültür yapısına ait unsurlarına yer vermektedir. Adı geçen yerlere ait hava şartları, orada yaşayan insanlara özgü giyim kuşam gibi özelliklere ve bu özellikler doğrultusunda insanlar tarafından geliştirilen davranışlara yönelik ayrıntıların verilmesi o yöreye ait kültürden izler sergilenmesini sağlamaktadır. Çocukların kitaplarda cami, mescit, hapisane, samanlık gibi diğer kültürlerde de var olan mekânlarla karşılaşmalarının yanında Adana, Osmaniye, Maraş, Kastamonu gibi Türkiye’ye ait yerlerle karşılaşmaları yaşadığı ülkeye karşı merak uyanmasına, okuduklarından yola çıkarak bu mekânlar hakkında bilgi edinmesi mümkün olacaktır. Fakat resimlerin az ve renksiz olması anlatımı bu yönde olumsuz etkilemiştir.

“Günlük yaşam ile ilgili kültürel öğeler” başlığı altında Tablo 4’te kullanılan araç gereçler, boş zaman etkinlikleri/hobiler, giyim-kuşam, meslek, beslenme, para birimi, akrabalık ilişkileri/kişiler arası ilişkilere dair bulgular incelenmiştir.

Tablo 4. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen “Günlük Yaşam” ile İlgili Kültürel Ögelerden Örnekler

Kitaplar	Günlük Yaşam ile İlgili Kültürel Ögeler
Şahin Bey	<p>Kullanılan araç gereçler: vapur, bavul, masa, çay, soba, bayrak, dipçik, düdüğü, kayık, balık ağı, fayton, savaş gemisi, telgraf, meşale, telefon telleri, makineli tüfek, mektup, tank, top</p> <p>Boş zaman etkinlikleri/hobiler: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Giyim-kuşam: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Meslek: Asker, Kahvehaneci</p> <p>Beslenme: Ekmek, zeytin.</p> <p>Para Birimi: Sarı lira</p> <p>Akrabalık İlişkileri/kişiler arası ilişkiler: düşman askerlerine karşı kendini savunmak için kaba kuvvet kullanmak, atamanın yapılması için ricada bulunmak, yardımları kabul ederken utanarak, çekinerek kabul etmek. İnsanların inançlı, cesur, kararlı olmaları konusunda söylemlerde bulunarak onları ümitlendirmeye çalışmak. Ümit arttırıcı çalışmalarda bulunmak. Konuşmalar yapmak. Halka haksızlık yapan, onları soyan çetelere karşı sinirli bir hal içinde bulunmak. Affetmek (Teslim olanı vurmamak yok.).</p>
Sütçü İmam	<p>Kullanılan araç gereçler: süt arabası, güğüm, silah, bıçak, testere, av tüfeği, altın.</p> <p>Boş zaman etkinlikleri/hobiler: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Giyim-kuşam: Peçe.</p> <p>Meslek: Sütçü, subay, asker, müftü</p> <p>Beslenme: Sütlü simit</p> <p>Para Birimi: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Akrabalık İlişkileri/kişiler arası ilişkiler: Amca, evlat, anne. Fransız askerlerinin kendilerine karşı koymaya çalışanları dövmeleri ve işkence etmeleri. Sütçü İmam sütünü aldığı insanların sütlerini almaya zor şartlarda da gitmeye çalışarak parasız kalmalarına engel olmak istiyor. İşbirliği yaparak halkın elindeki silahlar gizlice toplanarak direniş için oluşturulan grupların kullanması sağlanıyor.</p>
Tayyar Rahmiye	<p>Kullanılan araç gereçler: Merhem, çöplük, sandık, elbise, tüfek, fişek, perde, yatak, şişeler, mermi, nal, dikenli teller.</p> <p>Boş zaman etkinlikleri/hobiler: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Giyim-kuşam: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Meslek: Asker</p> <p>Beslenme: Bulguya rastlanılmamıştır.</p> <p>Para Birimi: Bulguya rastlanılmamıştır.</p>

Akrabalık İlişkileri/kişiler arası ilişkiler: Koca, bacı. Düşman askerlerinin karşılaştıkları ve kendilerine karşı olan kişileri dövüyor ve öldürüyor olmaları. Askerlerin Rahime Bacı'yı sakinleştirmeye çalışmaları. Komşuların birbirlerinin acılarını paylaşmaları. Düşman askerlerinin mücadele etmemesi için ve istedikleri bilgileri vermesi için teklif etmeleri bunun üzerine Rahime Bacı'nın vazgeçmemesi. Rahime Bacı yakaladığı askerleri Hüseyin Ağa'ya teslim ederken askerlere hiçbir kötülük edilmemesini istemesi. Acil bir şekilde, tehlike anında ateş yakarak iletişim kurmaları. Gündüzleri ise güvercinin ayağına kırmızı kurdele bağlayarak iletişim kurmaları. Kimsenin diğerinin yerini düşman askerine bildirmemesi. Grup liderlerinin aldığı kararlara diğerlerinin saygı duyması. Tayyar Rahime diğer kişilere örnek olarak cesaret vermiştir. Düşmana karşı mücadele edecek olan herkese yardım etmek onları benimsemek (Bugünlerde kim düşmana karşı çarpışacağım diyorsa başımızın üzerinde yeri var.).

Kullanılan araç gereçler: Testi, davul zurna, tüfek, mermi, dinamit, telgraf telleri, çanta, dürbün, makineli tüfek, ayna.

**Yörük
Ali Efe**

Boş zaman etkinlikleri/hobiler: Bulguya rastlanılmamıştır.

Giyim-kuşam: Bulguya rastlanılmamıştır.

Meslek: Bulguya rastlanılmamıştır.

Beslenme: Bulguya rastlanılmamıştır.

Para Birimi: Bulguya rastlanılmamıştır.

Akrabalık İlişkileri/kişiler arası ilişkiler

Kullanılan araç gereçler: Anadolu ve Duygu Gazeteleri, silah, fayton, kırbaç, tekerlekli top, kağıt, gemi, yatak, sokak lambası, anahtar, masa, lamba, mermi, kürsü, telgraf, fayton, kayık, çelenk, kürek, takvim.

Boş zaman etkinlikleri/hobiler: Bulguya rastlanılmamıştır.

Giyim-kuşam: Gömlek, ceket, siyah ağırlıklı giyim

Meslek: Gazeteci, doktor, arabacı, gazete satıcısı, jandarma, öğretmen, telgrafçı.

**Hasan
Tahsin**

Beslenme: Bulguya rastlanılmamıştır.

Para Birimi: Bulguya rastlanılmamıştır.

Akrabalık İlişkileri/kişiler arası ilişkiler: Yaralılara yardım etmek, topluluğa konuşma yaparak bilinçlenmelerini sağlamak, birlikte plan yapmak.

Kullanılan araç gereçler: Kağıt, çorap, fanila, içlik, eldiven, başlık, takalar, silahlar, sandık, yatak, kazak, mermi, top, tüfek, battaniye, süngü, top mermileri, sandık, sopa, meşale, yular, tekerlek.

Boş zaman etkinlikleri/hobiler: Örgü örmek, dikiş yapmak

Giyim-kuşam: Çorap, fanila, içlik, eldiven, başlık, kazak.

Meslek: Jandarma, subay

Beslenme: Bulguya rastlanmamıştır.

Para Birimi: Bulguya rastlanmamıştır.

**Şerife
Bacı**

Akrabalık İlişkileri/kişiler arası ilişkiler: Koca, kız, bebek, bacı, nine, baba. Ev hanımlarından ricada bulunmak. Elde ne var ne yok askerler için vermek. İnsanların birbirlerine umut dolu konuşması. Annenin çocuğunu koruması. Ölen kişinin cenaze işlemleri için birlik olmaları.

Bir milletin kültürel özelliklerine yönelik ipuçlarının bir diğer kaynağı da beslenme şekli olarak gösterilebilir fakat incelenen kitaplarda beslenmeye yönelik alışkanlıklara fazla yer verilmemiştir. Beslenme şekline yola çıkarak yöreye ait ürünleri, bu ürünleri yöre olarak değerlendirme şekillerine bakılarak genel bir yoruma ulaşılabılır. Ancak incelenen kitaplar bu yönde yeterli değildir.

Toplumun kültürüne yönelik bilgi elde etmeye yardımcı bir diğer unsur da boş zaman etkinlikleridir. Genel itibariyle incelenen kitaplarda bu noktaya yeterince değinilmemiştir. İşlenen konu daha çok farklı alandaki konuyu öne çıkarmak amacıyla olduğu için bu noktaya değinilmemiştir. Sadece örgü örüldüğü ve dikiş dikildiğine değinilmiştir. Yaşanan koşullar içerisinde evde olan kadınların boş zaman etkinliklerini belli bir amaç çerçevesinde işe dönüştürmesi söz konusudur.

Giyim kuşama dair bilgilerin yer alması ise ülkenin farklı bölgelerinde yaygın olan giyim tarzı hakkında yorumlama yapılmasını sağlayıcıdır. İnsanların giyim tarzından hangi köye ait olduklarının anlaşılması giyim kültürü yansıttığına örnektir. Bu durumun kitapta da yansıtılması çocukların farkındalık kazanması açısından önem taşımaktadır.

Kullanılan araç gereçlerle de yaşanan dönemdeki iletişim şartları, ortaya koyulan ürünlerle içinde bulunulan yaşam koşulları ve yaşanan olaylar anlaşılmalıdır.

Akrabalık ilişkileri, insanlar arası ilişkilere bakıldığında ise yardımlaşma, destek olma, birlikte hareket etme gibi davranışlar insanlar arasında sık görülen olumlu yönde olan davranışlardır. Bunun yanında insanların arasında iletişimi sağlamaya yönelik kullanmış oldukları yöntemler karşımıza nadir çıkabilecek durumlar olup bu durumların incelenen kitaplarda yer alıyor olması da farklılık olmasını sağlamıştır. Düşmana karşı ise karşılaşılan olumlu davranışların tam tersi söz konusudur. Türk kültüründe yardımlaşma, dayanışma, birlik olma, karşılıksız iyilik önemli yere sahip olması ve kitaplarda bu durumlara bolca yer verilmesi kültürü yansıtmaya açısından önemlidir.

Para birimine sadece bir yerde yer verilmiş olup dönemin daha rahat anlaşılması açısından daha fazla yer vermek, daha kapsamlı bilgi edinilmesini sağlayacaktır.

“Dini inançlar ile ilgili kültürel öğeler” başlığı altında Tablo 5’te din/inanç, hayalî varlıklar ve onlara dair bulgular incelenmiştir.

Tablo 5. İncelenen kitaplarda tespit edilen “din / inançlar” ile ilgili kültürel öğelerden örnekler

Kitaplar	Din / İnançlar ile İlgili Kültürel Öğeler
Şahin Bey	Din/İnanç: Allahısmarladık demek, helallik istemek, kulağa ezan okumak. Hayalî varlıklar ve onlara ait unsurlar: Bulguya rastlanılmamıştır.
Sütçü İmam	Din/İnanç: Sabah namazı, dinen çalışmanın önemi, insana tembelliğin yakışmayacağı vurgulanmıştır. “Hayır olsun, şükürler olsun” gibi ifadelerin yer alması. Ezan okunması. Namazdan sonra dükkâna gelmesi. Hayalî varlıklar ve onlara ait unsurlar: Bulguya rastlanılmamıştır.

Tayyar Rahmiye	<p>Din/İnanç: Şükretmek, şehit olmanın kutsal olması, dua etmek (Sen bana sabır ver, dayanma gücü ver Ya Rabbim. İnşallah. Allah seni korusun.) hakkın helal edilmesi ve karşı taraftan helallik istenmesi. Ruhu şad olsun. Yemin etmek.</p> <p>Hayalî varlıklar ve onlara ait unsurlar: Bulguya rastlanılmamıştır.</p>
Yörük Ali Efe	<p>Din/İnanç: Sabah namazı, dinen çalışmanın önemi, insana tembelliğin yakışmayacağı vurgulanmıştır. “Hayır olsun, şükürler olsun” gibi ifadelerin yer alması. Ezan okunması. Namazdan sonra dükkâna gelmesi.</p> <p>Hayalî varlıklar ve onlara ait unsurlar: Bulguya rastlanmamıştır.</p>
Hasan Tahsin	<p>Din/İnanç: Dua etmek (Rabbim yardım et.). “Allah mazlumun ve haklının yanındadır. Bugünleri de mi görecektik Yarab.” gibi ifadelerin kullanılması. Şehit olmanın kutsal görülmesi.</p> <p>Hayalî varlıklar ve onlara ait unsurlar: Bulguya rastlanmamıştır.</p>
Şerife Bacı	<p>Din/İnanç: İçinde bulunulan durumun Allah’a aktarılması şeklinde konuşmalar(Ne kadar da zor günler Allah’ım.). Dua etme (Allah kahretsin, Rabbim sana çok şükür, Allah’ım bana yardım et, şu cephanelikleri yerine ulaştırmadan canımı alma, Allah’ım sana şükürler olsun.). Ölen kişilerin arkasından iyi dileklerde bulunma(Allah rahmet eylesin.) . Ölen kişiyi düzenlenen dini bir merasimle toprağa verme (Bir kefen bir de hoca getir.) .</p> <p>Hayalî varlıklar ve onlara ait unsurlar: Rüya görmek(Şerife Bacı’nın kağıdı ile cephanelikleri taşırken uykusu gelmesi sonrasında uyumamak için gayret ettiği esnada gördüğü rüyalar.) .</p>

İncelenen kitaplarda dine dair yer verilen unsurlara ait kullanımların günümüz kullanımlarına çok benzediği görülmektedir. Bu da çocukların yabancı olmadıkları bir durumla karşılaşmalarını sağlamaktadır. Dini kullanımlar genel itibariyle yaşanan durumlar karşısında yardım isteme şeklindedir. Bu da kültürümüzde dinin günlük hayatımızdaki yerini yansıtmaktadır. İncelenen kitaplar gerçekçi bir anlatım tarzı benimsemesi nedeniyle hayali varlıklara yer verilmemiş olup bu başlık altında sadece rüya görme durumu incelenmiştir. Bunun da içinde bulunulan dudumla ilgili olduğu sonucuna varılmıştır.

“Sanat ile ilgili kültürel öğeler” başlığı altında Tablo 6’da müzik aletleri ve sanata dair bulgular incelenmiştir.

Tablo 6. İncelenen kitaplarda tespit edilen “sanat” ile ilgili kültürel öğelerden örnekler

Kitaplar	Sanat ile İlgili Kültürel Öğeler
Şahin Bey	<p>Müzik aletleri: Düdük</p> <p>Sanat: Bulguya rastlanmamıştır.</p>
Sütçü İmam	<p>Müzik aletleri: Bulguya rastlanmamıştır.</p> <p>Sanat: Bulguya rastlanmamıştır.</p>
Tayyar Rahmiye	<p>Müzik aletleri: Bulguya rastlanmamıştır.</p> <p>Sanat: Bulguya rastlanmamıştır.</p>

Yörük	Müzik aletleri: Davul, zurna, Yörük Ali Türküsü
Ali Efe	Sanat: Zeybek oyunları.
Hasan Tahsin	Müzik aletleri: Bulguya rastlanmamıştır. Sanat: Bulguya rastlanmamıştır.
Şerife Bacı	Müzik aletleri: Bulguya rastlanmamıştır. Sanat: Ninni söylemek

Sanat alanında yapılan etkinlikler, içinde bulunulan kültüre ait önemli izler taşımaktadır, fakat incelenen kitapların yansıttığı dönem içinde sanata dair etkinliklerin öncelikli olmaması nedeniyle bu yönde olan kullanımlara yeterince yer verilmediği görülmektedir.

“Örf ve adetler ile ilgili kültürel öğeler” başlığı altında Tablo 7’de tanışma/veda davranışları, annelik, örf ve âdetlere dair bulgular incelenmiştir.

Tablo 7. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen “Örf ve Âdetler” ile İlgili Kültürel Öğelerden Örnekler

Kitaplar	Örf ve Âdetler ile İlgili Kültürel Öğeler
Şahin Bey	<p>Tanışma/veda davranışları: Çekinerek odaya girip selam vermek. Çok teşekkür edip helallik istemek. Hoşça kal, yolun açık olsun, uğurlar olsun, Allahısmarladık, güle güle demek. Hoş geldiniz, hoş bulduk efendim demek. “Siz kimsiniz?” gibi tanımaya yönelik sorular sormak.</p> <p>Örf ve âdetler: Müsaade isteyerek odadan çıkmak. Destek olmak (Ümitsiz olmayın her gecenin bir sabahı vardır, hiçbir acı ve üzüntü uzun süre devam etmez.). Vatanı her şeyin üzerinde tutmak (Her şey vatan içindir, canım pahasına da olsa Antep’i savunacağım. Seninleyiz ölene dek savaşaacağız). Verilen sözde durulması (Antep’lilere verdiğim sözü tutacağım.). Özgürlüğe büyük önem verilmesi (Özgürlük için gerekirse ölüme koşarız. Yüzyıllardan beri bu topraklarda hep hür yaşadık, bundan sonra da hür yaşayacağız.). Kulağa ezan okumak.</p> <p>Annelik: Bulguya rastlanmamıştır.</p>
Sütçü İmam	<p>Tanışma/veda davranışları: Merhabalar. “Adım Gregoryan.” Gibi tanışma ifadelerinin kullanılması.</p> <p>Örf ve âdetler: Saygı göstermek, misafire ikramda bulunmak, misafirin sözünü dinlemek. Şeref ve namus kavramlarına vurgu yapılmıştır.</p> <p>Annelik: Sağı solu toplamak, temizlik yapmak, atın üzerine çul örtmek, atın yavrusunu sütle beslemek.</p>
	<p>Tanışma/veda davranışları: Bulguya rastlanmamıştır.</p> <p>Örf ve âdetler: Koşullar ne olursa olsun vatanı tehlikeye atacak hiçbir bilginin düşmana verilmemesi, vatan için şehit olmak, Türk kadının özelliklerinin belirtilmesi (Korku nedir bilmemelidir.).</p>

**Tayyar
Rahmiye**

Düşmana karşı mücadele edecek olan herkese yardım etmek onları benimsemek (Bugünlerde kim düşmana karşı çarpışacağı diyorsa başımızın üzerinde yeri var.). İlk aşamada kadınların savaşmasının garip karşılanması. Ata binmek. Tehlikeli görevlere kadınların götürülmek istenmemesi.

Annelik: Şifalı otlardan merhem yapmak. Yüzünü gözünü silmek. Yemek ve su vermek.

Yörük Ali Efe

Tanışma/veda davranışları: Aramıza hoş geldin, Hoş bulduk, sağ olun.” Şeklinde konuşmaların geçmesi

Örf ve âdetler: Küçüklerin büyüklere hürmeti vardır. Tebrik edip kucaklaşmak.

Annelik: Bulguya rastlanmamıştır.

Hasan Tahsin

Tanışma/veda davranışları: “Siz kim siniz, ne iş yapıyorsunuz, nereden geldin, ne iş yapıyorsun?” gibi sorular sorarak karşı tarafı tanımaya çalışmak. Hayırlı akşamlar. “Beni kabul buyurduğunuz için teşekkür ederim.” Gibi ifadelerin kullanılması. İzin isteyerek salondan çıkmak.

Örf ve âdetler: Erkeklerin acı karşısında daha dayanıklı olacağı görüşü, hasta olana güzel dileklerde bulunmak, tanıdık olmayan insanlara güvenmemek.

Annelik: Yaranın üstünden sıkıca bağlayıp sıkıkmak.

Şerife Bacı

Tanışma/veda davranışları: mücadeleye sağlamış olduğu katkılar dile getirilerek kişinin diğer kişiyle tanıştırılması (İşte şehrimizdeki kadınları şevke getiren onlardan büyük ölçüde yararlanmamızı sağlayan Latife Hanım.). Güle güle

Örf ve âdetler: Genç yaşlı demeden herkesin çalışması. Tek yürek olmak, diş sıkıkmak. Kılık kıyafetten hangi köyden olduğunun anlaşılması. (Alaca önlüğü ile Başındaki benli çarından Seydiler Köyü’nden olduğu belli.) Kefen ve hoca getirilerek ölen kişiye karşı son vazifenin yapılması.

Annelik: Askerlerin yaralarını sarmak, onların bakımını gerçekleştirmek. Çorap, içlik örmek; fanila, eldiven, başlık dikmek. Hastabakıcılık yapmak, evlerde giyecek hazırlamak. Bebeği sırtında taşımak, emzirmek, bebeğin hayatı için endişelenmek. Bebeğini öpmesi, karnını doyurması. Karı temizlemesi, kurumuş otları yolması. Meşe ağacının kuruyan yapraklarını koparıp öküzlerin önüne atması, onları doyurması.

Örf ve adetlerin geniş bir zaman dilimini kapsamaları kültüre dair birçok unsuru yansıtmaları açısından önem taşımaktadır. Yansıtılan durumlar ise daha çok işgal karşısında verilen tepkilere yöneliktir. Bunun yanında misafiri karşılama, ağırlama gibi durumlara az da olsa yer verilmiştir. Toplumda kadının yer aldığı nokta özellikle kadın kahramanları ele alan kitaplarda daha belirgin şekilde işlenmiştir. Bu noktada annelik kavramını da incelemek gerekirse, annelik kavramı topluma göre değişkenlik gösterip bulunduğu kültüre dair birçok iz taşımaktadır. İncelenen kitaplarda anneliğe yönelik işlenen kavramlar savaş dönemi cephe arkasında yardımcı olmanın yanında bizzat ön planda olup örnek davranışlar sergileyen durumunda yer almaktadır. Bunun yanında diğer gözlemlenen özellikler genele hitap edip evrensellik taşımaktadır.

“Değerler ile ilgili kültürel öğeler” başlığı altında Tablo 8’de kitaplarda rastlanan değerler incelenmiştir.

Tablo 8. İncelenen Kitaplarda Tespit Edilen “Değerler” ile İlgili Öğelerden Örnekler

Kitaplar	Değerler ile İlgili Kültürel Öğeler
Şahin Bey:	Saygı, vatanseverlik, yardımseverlik özgüven, cömertlik, sorumluluk, duyarlılık, misafirperverlik, iyilik, çalışkanlık, sabır, dayanışma, birlik, beraberlik, sevgi.
Sütçü İmam:	Yardımseverlik, vatanseverlik, sabır, kararlılık, özgüven, birlik, beraberlik, dayanışma, empati, hayvanseverlik.
Tayyar Rahmiye:	Yardımseverlik, vatanseverlik, sabır, kararlılık, özgüven
Yörük Ali Efe:	Yardımseverlik, vatanseverlik, özgüven, birlik, beraberlik, dayanışma, Tebrik edip kucaklaşmaları
Hasan Tahsin:	Özgürlük, birlik, beraberlik, ümitli olmak, bağımsız yaşama isteği, hakkını savunmak(protesto etmek), plan yapmak, ölümden korkmamak, pes etmemek, vatanseverlik, kararlılık, sabır, empati, saygı, yardımseverlik, dostluk, sevgi,
Şerife Bacı:	Birlik, beraberlik, dayanışma, yardımlaşma, vatanseverlik, paylaşma, özveri, çalışkanlık, azim, irade, fedakârlık, sabır

Kişiliğin gelişimi açısından önem taşıyan değerlere incelenen kitaplarda oldukça sık yer verildiği gözlemlenmiştir. Değerlerin ülkemize ait tarihi karakterler üzerinden işlenmesi, çocuklara örnek olması açısından önem taşımaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan araştırma, milli kültürün ve tarihin önemine vurgu yapmaktadır. Öğrenciler için büyük önem arz eden Milli Mücadele konusunun ders dışı materyallerle desteklenerek daha anlamlı kılınmasının yanında bu konuyu ele alan kitapların gerek metin olarak gerekse içerdiği resimlerle içinde yer aldığı kültürü ne derece ve nasıl yansıttığı incelenmek istenmiştir. Ele alınan konunun yapısı itibariyle kültürel izler taşınması gereken materyallerle yansıtılması okuyucuya karşı, konunun bu anlamda daha besleyici olmasını sağlayacaktır(Mert, Albayrak ve Serin, 2013, 71). Küçük (2006), çocukların bir parçası oldukları toplumun değerlerine yabancı kalmadan gelişimlerini sürdürmeleri gerektiğini ve bunun için kültürümüzü yansıtan eserlerle karşılaşmaları gerektiğini belirtmiştir. Bunun yanında çocuklara hitap eden eserler, evrensel değerlere de yer vererek çocukların bu yöndeki gelişimlerini desteklemeleri gerekmektedir.

Milli kültür bilincinin oluşması için konuya yönelik temellerin ilkökul yıllarında verilen eğitimle büyük oranda sağlandığının farkındalığı ile 4. Sınıfta yer alan sosyal bilgiler dersi kapsamında aktarılan, milli bilinç oluşturmaya yönelik konulara ait kazanımların doğru ve etkili bir şekilde öğrenciye aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bu yüzden dersi işleyen öğretmen tarafından ders kitabında yer verilen olayların ders kitabı dışındaki materyallerle desteklenmesi konunun daha iyi anlaşılmasının yanı sıra kitapta aktarılan konuyu da daha anlaşılır kılacaktır.

Kitaplar incelendiğinde dil ile ilgili kültürel öğelerin Türk kültürünü yansıttığı sonucuna varılmıştır. Coğrafya, kurum, kuruluş ve mekânla ilgili kültürel öğeler yönünden ele alındığında ise adı geçen yerlere ait özelliklerin ve bu özellikler neticesinde insanlar tarafından geliştirilen davranışlara yönelik ayrıntıların verilmesi o yörenin kültüründen izler sergilenmesini

sağlamıştır. Günlük yaşam ile ilgili kültürel öğeler açısından incelendiğinde boş zaman etkinliklerine, giyim kuşama, beslenme ve para birimine dair yeterince bilgi verilmediği gözlemlenmiştir. Bu durum da dönemin şartlarını anlamayı güçleştirmiştir. Sanatla ilgili kültürel öğelere yeterince yer verilmediği görülmüştür. Din ile ilgili kültürel öğelerde ise dine dair birçok kavrama yer verilmiş, ancak incelenen kitaplar gerçekçi bir anlatım tarzı benimsemeleri nedeniyle hayali varlıklara yer verilmemiş olup bu başlık altında sadece rüya görme durumu tespit edilmiştir. Örf ve adetlere yönelik birçok kullanım mevcuttur. Türk kültürüne ait örf ve adetlere yer verilmiş, anneliğe dair kavramlar da özellikle kadın kahramanları konu alan kitaplarda oldukça geniş yer tutmuştur. Değerler konusu kitaplarda oldukça geniş işlenmiş değerler tarihi karakterler üzerinden verilerek karakterlerin örnek alınması gereken özellikleri arttırılmıştır; bu da tarihi karakterlerin çocuklar tarafından daha çok benimsenmesini sağlamıştır (Ceran, 2015, 137-139).

Yazarın kitaplarda tarihte önem arz eden karakterleri gerçekçi bir anlatımla ele alması çocukların hayali karakterlerle değil hayatta karşılaşılabilecekleri karakterlerle özdeşim kurmalarını sağladığı, karakterlerin yaşadıkları dönemi, dönemin şartlarını anlamaları için birçok kültürel öğeye yer verildiği yapılan inceleme sonuçlarında da görülmektedir. (Debreli, 2016, 40).

Ayrıca kitapların resimli şekilde tasarlanması çocukların metinle ilgili ayrıntıları zihinlerinde oluşturmaları adına önemli bir noktadır. Ancak araştırmaya dahil edilen kitaplar renksiz resimlerden oluşmaktadır. Resimler, çocuğun zihninde varlıkları imgeleştirerek yerleşmelerini sağlar ve kavramsallaşmalarını destekler. Bu bağlamda resimli çocuk kitaplarındaki resimler ele alındığında sadece metni tamamlayıcı ya da açıklayıcı bir nitelik taşımadığı, anlatım sorumluluğunu üzerine alan bir öğe olarak karşımıza çıkar. Sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış resimler, resim yoluyla iletişim kurma ve çocukta resim yapma isteğinin uyanmasını sağlar. Bu şekilde hazırlanmış olan resimler çocuklara sanat eğitimi için uygun ortam sağlayarak çocukların görme duyularının eğitilmesini sağlar. Düşünen duyarlı bireylerin yetişmesinde çocuğun görsel eğitimi doğru kaynaklardan alarak duyularıyla düşünme becerisinin gelişmesi önemli bir paya sahiptir. Bu durumun gerçekleşebilmesi içinse çocuğu kitapla doğru bir etkileşime girmesi gerekir. Çocuğu kitaba yaklaştıran ilk uyaran ise kitabın görsel öğeleridir. Araştırmaya dahil edilen kitaplardaki resimlerin renkli olması metni daha ayrıntılı olarak zihinde oluşmasını sağlayacaktır (Kılıç, 2021, 81). Külük (2013), Jalongo'nun (2004) resimli çocuk kitaplarındaki görseller yolu ile çocuğu kitaba bağlamayı amaç edindiğini, bu sürecin sağlıklı yürümesini sağlamaya çalıştığını; Fang'ın (1996) ise resimli çocuk kitaplarının amacının çocuğun ilgisini çekerek çocuğa kitabı sevdirmek, öykü anlatmak, öykünün anlamını güçlendirmek, kavram öğretmek, çocuklarda beğeni ve farkındalık gelişimini sağlamak olduğunu ifade etmektedir.

Öğrencilerin kendi kültürlerini tanımaları ve tarihlerini iyi derecede öğrenmeleri için ilk aşamada yabancı oldukları kavramlara alışmaları, tarihlerini tanımaları açısından ders dışında da bu kavramlarla karşılaşmaları gerekmektedir. Bu açıdan ele alınan konuları işleyen kitaplarla çocukların buluşturulması gerekmektedir. Tarihin görsel unsurlarla desteklenen edebi metinlerle verilmesi çocuğun çok yönlü kazanımları almasını sağlayacaktır. Bu yüzden çocukların ders kitabı dışında faydalanabilecekleri seviyelerine uygun, Türk kültürünü doğru bir şekilde yansıtarak geçmişle bağ kurmalarını sağlayan, diğer resimli çocuk kitapları da incelenerek kitapların uygunluğu hakkında yapılan çalışmaların genişletilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Alaylıoğlu, R. ve Oğuzkan, A. F. (1976). *Ansiklopedik eğitim sözlüğü* (2.Basım). İstanbul: Aka Kitabevi.

- Albayrak, F. ve Serin, N. (2012). Gazi üniversitesi TÖMER yabancılar için Türkçe 1-2 ders kitaplarındaki okuma metinlerinin kültür aktarımı açısından incelenmesi. 5. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı, Mersin.
- Alpay, M. (2012). Türk çocuk edebiyatı. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 0, 161-191.
- Binyazar, A. (2004). Ulusal bilinç/evrensel kültür. *Çağdaş Türk Dili*, 194, 51-56.
- Büyükkavas Kuran, Ş. ve Ersözlü, Z. N. (2009). Sınıf öğretmenlerinin çocuk edebiyatına ilişkin görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 1-17.
- Ceran, D. (2015) Çocuklara rol model olması bakımından Millî Mücadele kahramanları ve edebî eserlere yansımaları: "kurtuluşun kahramanları" kitap dizisi örneği. *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 24(8), 135-157.
- Ciravoğlu, Ö. (1997). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Debreli, Z. (2016). Kutadgu Bilig'de kadın. *Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları)*, 6(11), 38-60.
- Dedeoğlu, H., İnce, N. B. ve Ulusoy Ünlü, A. (2021). Türkiye'de yayımlanmış resimli çocuk kitapları üzerine kültürel bir analiz. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(2), 561-576.
- Dedeoğlu, H., Ulusoy, M. ve Alıcı, M. (2013). Çocuklar için hazırlanmış biyografik eserler üzerine bir içerik analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 116-131.
- Demircan, C. (2007). Köy enstitüleri eğitim-öğretim programlarında çocuk edebiyatı. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 8, 17- 26.
- Dilidüzgün, S. (1996). *Çağdaş çocuk yazını-yazın eğitiminde ilk adım*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Fang, Z. (1996). Illustrations, Text, and the Child Reader: What are Pictures in Children's Storybooks for? *Reading Horizons*, 37, 130-142.
- Gökdayı, H. (2003). Sözlü iletişimde kalıp sözlerin işlevleri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(28), 31-45.
- Gökşen, E., N. (1985). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gönen, M., M. Katrancı, M. Uygun ve Ş. Uçuş. (2011). İlköğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik çocuk kitaplarının, içerik, resimleme ve fiziksel özellikleri açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(160), 250-265.
- Gönen, M. , Uygun, M. , Erdoğan, Ö. & Katrancı, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının fiziksel, içerik ve resimleme özellikleri açısından incelenmesi . *Milli Eğitim Dergisi* , 42 (196) , 258-272.
- Jalongo, M.R. (2004). *Young Children and Picture Books (Second edition)*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- Kafesoğlu, İ. (2003). *Türk millî kültürü*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Kalaycıoğlu, A. (2012). *36-72 aylık Türk ve yabancı çocukların ebeveyn ve öğretmenlerinin resimli çocuk kitabı seçme ölçütlerinin incelenmesi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Karakuş, N., Çoksever ve P. (2019). Değerler eğitiminde rol model olarak kadın kahramanlar. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 10(20), 46-62.
- Kılıç, A. (2021). Çocuk kitabı illüstrasyonları ve dijital kolaj illüstrasyon tekniği üzerine bir değerlendirme. *Journal of Arts*. 4(2), 79-85.

- Küçük, S. (2006). Çocuk edebiyatında değerler açısından Şeker Portakalı ve Fadiş üzerine bir değerlendirme. II. Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, 297-306.
- Külük, C.,Ş. (2013). Resimli çocuk kitaplarının nitelik sorunsalı ve çocuğun sanat eğitimi sürecindeki yeri: Delioğlu'nun resimlediği yapıtlar üzerine bir inceleme. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 2(2), 393-417.
- Lüle, E. (2007). Yedi farklı çocuk kitabının çocuk yazını ilkelerine uygunluğunun değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(13) , 17-30 .
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6., 7. ve 8. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Mert, O., Albayrak, F., ve Serin, N. (2013). Çeviri çocuk kitaplarının kültür aktarımı açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(3), 58-73.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayınları
- Şengül, A. (2003). Tahkiyeli eserlerde “model şahıs” meselesi ve Ömer Seyfettin'in hikâyelerindeki model şahıslar üzerine bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 13-30
- Şimşek, T. (2018). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı el kitabı (Edt.)*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1988). *Çocuk edebiyatı yıllığı*. İstanbul: Gökyalaylıüzü Yayınları.
- Tural, S. K. (1988). *Kültürel kimlik üzerine düşünceler*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Yavuz, D. (2019) Çocuk edebiyatı ve kültürel semboller. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*,6(4), 175-184.
- Yavuzer, H. (2001). *Doğum öncesinden ergenlik sonuna çocuk psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The research emphasizes the permanent and effective acquisition of national culture and history to primary school children. Explaining this process through characters who lived through the period described and set an example with their behaviors made the subject more realistic and better reflect the cultural elements to the learners. In addition to making the subject of the National Struggle, which is of great importance for students, more meaningful by supporting it with extracurricular materials, it was aimed to examine to what extent and how the books that deal with this subject reflect the culture they are in, both as text and with the pictures they contain. Reflecting the subject matter with materials that should have cultural traces due to its structure will make the subject more nutritious to the reader in this sense (Mert, Albayrak & Serin, 2013, 71). Küçük (2006) stated that children should continue their development without being alienated from the values of the society they are a part of, and for this they should encounter works that reflect our culture. At this point, the teacher, who is in close contact with the student, should make the right direction and ensure the healthy progress of the process. Therefore, teachers should be conscious of the traces of works on cultural elements and choose books accordingly.

It is very important in terms of transferring universal and social values through role modeling in children's literature and, as a result, making significant contributions to personality development. It is a field that is frequently used in terms of serving this purpose. The principle of raising individuals who "adopt, protect and develop the national, moral, humanitarian, spiritual and cultural values of the Turkish nation" (MEB, 2006), which is included in the general objectives of the Turkish National Education, shows us the importance of meeting the right role models with children. Otherwise, presenting characters with negative characteristics to children will not produce positive results (Yavuzer, 2001: 188). According to Şengül (2003), the definition of model person is people who show the feature of being a model primarily for their own era and later periods in terms of their personality types, living behaviors and ideals. The fact that the characters to be brought together as role models are historical characters will strengthen the sense of reality and believability, enable them to see how the personality traits of others are emphasized, and provide them with an opportunity to create positive character traits. Giving the heroes of the National Struggle period in a literary text will both help them understand the period and enable them to encounter the right role models. The works were examined in terms of character traits that can be beneficial in the development of children's personality and in the formation of cultural awareness in children in line with the general purposes of Turkish National Education and Social Studies and Turkish Teaching Programs. (Ceran, 2015, 137-139).

Karakuş and Çoksever (2019) in their study titled "Female Heroes as Role Models in Values Education", based on Bandura's thoughts, stated that the most important element in learning is learning through observing others; They stated that it would be effective in producing new behavioral rules and producing original ideas by integrating the features taken from many examples with the rules. For this reason, it is extremely important that students encounter the right role models and make on-site analysis. Thus, an environment is created in line with the aims of education.

Method

This research is a qualitative study. The method of examining documents, which includes the analysis of written materials containing information about these comprehensive targeted phenomena, was used (Yıldırım and Şimşek, 2016). Heroes in the books have been identified. It has been tried to answer the characteristics of the heroes in the way of being a role model and other research questions by analyzing the collected data.

This study was carried out using the document analysis technique. Using the "Cultural Elements Detection Form" created by Albayrak and Serin (2012), the textual values of the books about the heroes of the National Struggle were examined under certain headings, and the cultural elements encountered were revealed by considering the age group they addressed.

Results

It is seen that language elements such as personal names, titles, nation and state names, historical events, idioms and formulaic words are included enough in the books examined. Geography, institution, organization and place names are given a lot of space; The place names mentioned inform the reader that the events took place throughout the country and that the whole country was struggling. Thus, it is seen that values reflecting Turkish culture such as unity and togetherness are included. Giving details about the weather conditions of the places mentioned, the characteristics of the people living there, and the behaviors developed by the people in line with these features, ensures that the traces of the culture of that region are exhibited. The culture of the society is reflected in these areas by giving many examples in terms of tools used in daily life, clothing, profession, kinship relations / interpersonal relations for the community culture. However, very few findings were found in terms of nutrition, leisure activities, and currency. While examples of religion/belief were encountered under the name of

cultural elements related to religion/beliefs, no other examples were encountered except for Şerife Bacı's book about imaginary entities and their elements. The activities carried out in the field of art bear important traces of the culture, but it is seen that the uses in this direction are not given enough due to the fact that the activities related to art are not prioritized in the period reflected by the books examined. The situations reflected within the scope of Cultural Elements Related to Customs and Traditions are mostly related to the reactions to the occupation. In addition to this, events such as hosting guests are included, albeit to a lesser extent. Especially in the books about female protagonists, the position of women in society is handled more clearly. These values, in which the cultural elements related to the values are sufficiently included in all continents, are provided through historical characters and set an example for the readership.

Discussion and Conclusion

In order for primary school students to understand the years of the National Struggle through historical characters and to recognize the cultural elements of that period, it is important to make the necessary examinations with tools such as the cultural elements determination form of the books other than the textbooks in terms of recognizing the culture of the society (Mert, Albayrak ve Serin, 2013,72).